

LBRIS

We know
books

Editor: *Vasile Burlui*

Redactor: *Paul Gorban*

Tehnoredactare: *Florentina Vrăbiuță*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TEODOREANU, IONEL

La Medeleni / Ionel Teodoreanu. – Iași:

Cartea Românească Educațional, 2021

2 vol.

ISBN 978-606-057-151-3

Vol. 1. - 2021. - ISBN 978-606-057-152-0

821.135.1

Grupul Editorial Cartea Românească Educațional
Copyright © Editura Cartea Românească Educațional,
Iași - 2021

Adresa: IAȘI, Bd Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 2 - 700124.
www.ecredu.ro

IONEL TEODOREANU

La Medeleni

(I)

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

Cuprins

I. Hotarul nestatornic	5
PARTEA ÎNTÂI	7
I. Potemkin și Kami-Mura	9
II. Căsuța albă și rochița roșie	80
III. Herr Direktor	113
PARTEA A DOUA	163
I. „Mediul moldovenesc”	165
II. Robinson Crusoe	221
III. Păpușa Monicăi	248
IV. „Moș Gheorghe, nu tragi din lulea?”	276
II. Drumuri	297
PARTEA ÎNTÂI	299
I. Sfârșitul unui an școlar	301
II. „Il était un petit pommier”	356
III. Escapada Olguței	405
PARTEA A DOUA	481
I. O noapte	483
II. O zi	530
III. O noapte	611

I. Potemkin și Kami-Mura

Doi țărani salutară cu o arhaică solemnitate pe viitorul stăpân al moșiei. Mișcarea vastelor pălării învăluie pe Dănuț cu epicul vânt al gloriei. Se opri în mijlocul șoselei ca un gladiator aclamat în arenă cu călcâiul pe trupul biruitului, având drept scut zmeul, drept lance sfoara al cărei fuior îl strângea în pumnul răpezit îndărăt.

— D-apoi nu te doboară, boierule, namila asta? întrebă unul din țărani.

— Pe mine?!

Dănuț tocmai isprăvisese clasele primare. Era licean în vacanță.

— Mai bine hai de i-om da boierului o mână de-ajutor să-l suie, se amestecă în vorbă celălalt țaran, apropiindu-se de zmeu.

— Da' mare-i! se minună el. Cât o fereastră boierească.

Dănuț se simți mândru că zmeul e al lui și umilit că e mai mare decât el. Instinctiv – cum ocolește o femeie mărunță vecinătatea celor înalte – se îndepărtă grav, măsurând șoseaua cu pasul. Zmeul rămase arestat între cei doi țărani.

— Oprește, boierule, că nu bate vântul dintr-acolo; întoarce-te-napoi, porunci sfătos unul dintre ei.

Dănuț se codi o clipă, cercetă zările, se încrunță cu demnitate, ca frământat de socoteli adânci, de răspunderi... și se supuse. În goana mare trecu pe lângă zmeul atent, și fugi, și fugi depănând sfoara între degete. În urma lui mosorul se zbătea ca un guzgan epileptic.

— Dați-i drumul! răcni el de departe, smucind sfoara din rășputeri.

Zmeul căzu în cap, Dănuț pe spate.

Între timp, unul câte unul, apoi pâlcuri-pâlcuri, copilașii satului îngrădiră, desculți și naivi, evenimentul de pe șosea.

— Lasă, boierule, că ți-l muștruiesc eu, îl liniști unul din țărani, ștergându-i straietele de colb cu bătaii delicate, ca pe un patrafir.

— Vezi! Vezi! Dacă nu i-ați întins coada, suspină întrețaiat Dănuț, abia stăpânindu-și lacrimile.

— Ia să vezi, boierule, numai să-l iei cu binișoru, ș-ă! vezi că pornește! Așa-i și calu' nărăvaș!... Ia te uită mata!... Ș-ă! tragi... ș-ă! încerci... ș-ă! mai lași slobod... și iar tragi hățu'... Ian auzi!

Melodică mânie de violoncele, zbârnâitoarea vâjâia în salturile, tresăltările și înconvoierile-ncordate ale zmeului însuflețit de viața vânturilor străvezii. Cozile se alintau feminin în larg, dezmiardând puterea vânturilor.

— Hooo-pa!...

Dănuț întinse brațele pe jumătate, într-ajutor celui de sus, c-un gol în piept și, înfiorat, își feri capul. Cu o pornire de balet, fetițele se mlădiară lin; băieții se-ncordară, gata să se avânte.

Ca un delfin pe valul mării zmeul se dăduse peste cap... și mârâind se înțepenise iar la loc, piept în piept cu-ntreg văzduhul...

În urmă ondulară cozile, păstrându-și grația de stele căzătoare.

— Hăi-hăi! chiuiră copiii.

Dănuț clipi, zâmbind.

Sfoara curgea repede spre cer. Zmeul se înălță deasupra satului, mai sus decât dealurile, decât soarele, decât rândunelele. Copiii îl căutau cu mâna streășină la ochi, cu degetul celeilalte întins.

— Uite-l, măi! izbucni un băiețel.

— Taci, măi! se răsti la el altul.

— Ci, măi? Ci?

— Sss! se-ncruntară ceilalți.

În tăcerea din nou limpezită, cerul torcea înăbușit.

Dănuț pipăi sfoara ca pe tăișul unei săbii, cu vârful vârfului degetelor.

— Apucă zdravăn, boierule, că țin și eu...

Dănuț se înghesui în țăran, apucă sfoara și, pătruns de adâncimea bulboanei de sus, își trase o mână de pe sfoară. Dibuind cu ea îndărăt, apucă brațul omului. mâna de pe braț străngea din răspuțeri; cea de pe sfoară, ușurel.

— Ține bine, boierule, nu-ți fie frică!... Pune amândouă mâinile, voinicește!

Cu o pornire dușmănoasă, Dănuț se opinti și trase, încrêțindu-și fața. Cerul nu se desfundă... În mâinile lui, atletică, sfoara vibra, umplându-i mușchii de bărbăție... Ochii îi străluciră îmbătați.

— De-acum poți pleca.

— Rămâi sănătos, boierule! glumi cu seriozitate țăranul, prefăcându-se că pleacă.

Sfoara-i izbucni din mână.

— Stai! Stai! Nu mă lăsa! Scapă-mă! țipă Dănuț, îmbrâncit, târât, răscolit de panica unui înec în văzduh.

— Iaca aici-s!

Din urmă răsună un trap jucăuș...

— Vă poșteșteconița de grabă la curte.

— De ce? se răsti Dănuț către omul de pe bihuncă.

— Mergem la gară, boierule, că-i vremea! răspunse omul, abia stăpânind calul.

— Feriți, măi! chiuiră copiii, zbughind din calea calului speriat.

Colbul se luă la trântă cu șoseaua... Hora copiilor încercui îndeaproape pe Dănuț.

— Ce ne facem? întrebă el mâhnit, cu toată nădejdea în țăran... Îl dăm jos?

— Mai lasă-l bădie!... Nu-l da jos, boierule! se rugară în cor copiii, când la țăran, când la Dănuț.

— Eu zic să-l ducem în ogradă și să-l legăm.

— Sigur! Sigur! jubilă Dănuț, mai-mai să sară de gâtul mântuitorului.

În frunte cu Dănuț, alaiul mărunților călăuzi până la poarta ogrăzii pasul înalt al zmeului... Ograda se umple de zarvă: câinii hămăiau, slugile răsăreau din toate părțile.

— Hai, Dănuț, hai că vine trenul, îl îndemnă din trăsura, gata de plecare, doamna Deleanu, cu mâinile pe urechi.

— Stai, mamă, nu vezi că am treabă! răspunse Dănuț, trăgând de sfoara zmeului priponit, ca spre încercare.

— Gata, boierule! De-acuma nu mai scapă, că doar îl ține un stejar!

— Ai isprăvit, Dănuț?

— Bine, da' cine-l păzește? se îngrijoră el.

— Noi! Noi! protestă poarta înflorită cu copii.

— Ba eu! hotărî apăsător un băiețuș mai răsărit, îngroșându-și glasul.

Înfruntând dulăii, intră în ogradă și se înfipse lângă stejarul încolăcit de sfoara zmeului.

— Cum îți zice ție? îl cercetă bănuitor Dănuț.

— A Marandei, să trăiți, răsună marțial răspunsul.

— Și mai cum, băiețele? întrebă cu blândețe doamna Deleanu, scoborând pe scara trăsorii.

— Gheorghită, sărut mâna!

— Și nu ți-i teamă c-or să te mănânce câinii?

— Ehei!...

— Măi Gheorghită, să nu te miști de-aici! porunci Dănuț.

— *Écoutes, mon petit, il faut lui parler gentiment, pas de cette manière; tiens, donnes-lui des bonbons.*¹

— Na... poftim, retușă Dănuț sub privirea doamnei Deleanu.

Și, brusc, îi întinse cutiuța cu bomboane violete, oferindu-i orășenește. Gheorghită șovăi, dar îndemnul cu-coanei îl hotărî. Înșfăcă repede cutiuța. Dănuț rămase cu capacul, indignat și nedumerit. Doamna Deleanu începu să râdă.

¹ Ascultă, micuțul meu, trebuie să-i vorbești frumos, nu așa; ține, dă-i bomboane (fr.).

— Lasă, Dănuț, dă-i și capacul... Poftim și dumitale pentru-un rachieu, și-ți mulțumesc.

— Să trăiască boierul și să crească mare! se ploconi țăranul.

Trăsura porni.

Urcându-se în genunchi pe pernă, cu bărbia sprijinită de poclit, Dănuț privi îndelung, cu melancolică invidie, pe din ce în ce micșoratul Gheorghită. La fel priveau copiii, cățărați de-a lungul porții, pe străjerul stejarului cu zmeul.

Rămas stăpân, Gheorghită a Marandei dezmierdă sfoara întinsă și sonoră ca o strună... și nesocotind bunătățile din pumnul închis, se așeză la pământ sprijinindu-se de trunchi, își încrucișă brațele pe piept și începu să privească cerul ca un flăcău îndrăgostit.

— ... Te rog, nu te deranja, domnule Ștefleă.

— Vai de mine! Scuzați, vă rog! Știți, căldurile... Odăița scundă bâzâia ca un 10 mai al muștelor.

Șeful gării, cu surtucul pe jumătate îmbrăcat, boxa în zadar, pe nevăzute, cu pumnul îndărăt, gaura blestemată a celeilalte mâneci... În sfârșit, răzbind prin tunelul de alpaca albastră, mâna șefului se repezi spre mâna înmănușată a doamnei Deleanu. Cu o înclinare eroică de om gras, sărută mânușa. Aducându-și aminte de batistă, și-o luă de pe cap, pudic.

Dănuț se simți înfrigurat, ca într-o magazie cu jucării misterioase. Nu-și lua ochii de la *looping-the-loop*-ul lent al benzii de hârtie ciuruită de pe rotița telegrafului... Știa că banda aceea e tainicul funicular cu care urcă și coboară cuvintele de prin văzduh... și parcă nu-i venea să creadă.

— Vine regulat, domnule Ștefleă?

— Vai de mine, conită, imediat! găfâi șeful.

— Hai, Dănuț, afară.

Pe peron așteptau un buchet de găște legate, o traistă vărgată și, blondă, dimineța de vară între doi castani.

— Ia să te văd, Dănuț... Vai! În ce hal ești!

Costumul elegant de marinier, îmbrăcat abia de dimineață, încercase naufragiul șoselei. Sandalele fumegau la fiecare mișcare de colbăite ce erau, iar șosetele atârnau buzate, descoperind gleznelor mai albe decât pulpele.

Doamna Deleanu se așeză pe bancă, avându-l pe Dănuț în față, ca o problemă de arhitectură. Își ridică voaleta, își scoase mănușile. Dănuț se simți reconstruit.

Cochetă impertinență – poruncită de năsucul cârn copilărește – bereta albă se înclină spre ceafă, cam pe-o ureche, decoltând fruntea în întregime; panglicile fluturată marin; funda albastră reînflori cu ancora pe față, la îmbinarea aripelor gulerului...

— Numai o mireasă-i lipsește! se minună duios șeful gării, răsărind cu o condicuță subțioară și cu chipiul roș deasupra pletelor batistei.

— Vine?

— Vine.

— Dănuț! Dănuț!

Cu resemnare satisfăcută, ca salvat de la sinucidere, Dănuț se lăsă tras îndărăt. Zărise la orizontul vertiginos al șinelor un punct negru, dușmănos ca o gaură de revolver încărcat.

Mai așteptară, privind șinele nervoase... Îngrozitor de supărată pe gară, mașina trecu înainte...

— Marfă... marfă... marfă; a treia... ;a treia... a treia... descifra Dănuț în gura mare, clipind și strângând mai tare mâna doamnei Deleanu.

— Uite-l pe tata, mamă! Nu-l vezi?! Papa! Papa!

La fereastra unui compartiment, mâinile domnului Deleanu scuturau mănușile spre cei de pe peron... La ușa vagonului fluturată pletele întunecate ale Olguței. Nici nu se oprise trenul, că Olguța și sărise de pe scară, veselă, familiară, cum sărea și dimineața din pat pe covoraș.

— Vai, Olguța! vrei să mă îmbolnăvești? țipă doamna Deleanu, alergând spre ea.

În trecăt, Olguța-i sărută mâna și se repezi la vizitiu.

— Moș Gheorghe! Moș Gheorghe! Am venit!

În urma Olguței se coborâra bagajele – trecute pe geam lui Ion – apoi domnul Deleanu, chefliu, în haine de *soie-écru*, cu panama pe ceafă, gata să glumească, să interpeleze; după el, cu mișcări liniștite și ochi mari de îndrăgostită, privind și respirând vacanța, Monica.

— Îți pare bine că ai venit la noi, Monica? o întâmpină doamna Deleanu, luând-o în brațe, de-a dreptul de pe ultima treaptă, și sărutându-i obrazii.

— Da.

Pălăria de pai, cu boruri rotunde și panglică neagră, prinsă cu elastic pe sub bărbie, îi alunecă pe spate, atârându-i de gât.

Doamna Deleanu surise părului descoperit: era auriu cum sunt numai pletele de soare, pe care copiii vânători de fluturi le găsesc prin iarba crângurilor, zâmbind sub pălăria lor, în locul fluturelui după care au azvârlit-o.

— Ei, copii, n-am uitat vreun bagaj?... Bun... Totu-i în regulă! Ei, bravo! Grozav îs de bine dispus! se luminează de-a binelea domnul Deleanu, frecându-și mâinile ca după un proces câștigat.

Gestul bucuriei, al enervării și al spălatului pe mini era același la domnul Deleanu-

Dănuț se bosumflase; nimeni nu-l lua în samă, nimeni nu se uita la el! închise ochii și se făcu nevăzut!

— Mamă, unde mi-i pălăria? găfâi Olguța, sosind în goana mare de la cai.

Un cap de bunic, cu ochelari de aur pe vârful nasului, apăru la fereastra vagonului.

— Mă rog, a rămas în compartiment o pălărie de domnișoară; nu-i a dumneavoastră?

— Ba da! o revendică Olguța cu tărie.

— Mai bine mulțumește domnului, Olguța... Poftim! Ce ți-ai mai uitat? o cercetă, măsurând-o din cap până-n picioare, doamna Deleanu.

— Pfuuu! izbucni Olguța, dând cu ochii de Dănuț. Șopti ceva la urechea Monicăi.

— Pfuuu! pufniră amândouă.

— Buftea, Buftea poloboc, cioc-poc, cioc-poc! apostrofă Olguța pe Dănuț.

Cele două săptămâni de vacanță la țară îi rotunjiseră obrajii, stârnind astfel o nouă poreclă pe buzele Olguței. Deșteptat din posomorală și uitare, Dănuț măsură pieziș pe sora lui și, cu mâinile care ținuseră sfoara zmeului, o palmui din două părți, alungind de pe obrajii ei paloarea examenelor.

— Bravo! Galant cavalier! se amestecă, de la fereastra trenului pornit, domnul cel bătrân.

— *Respectili mele, coani Iorgi!* răsună un glas de la fereastra vagonului următor.

— *Vus tis di Iancl?... A ghiten Weig.*

La auzul jargonului ireproșabil, ferestrele vagonului de-a doua se umplură de capete semite, ca ferestrele unei cafenele de pe Ștefan cel Mare... și de serviabile salutări. Care negustor din Iași nu fusese sau nu era clientul lui conu Iorgu Deleanu!

— Copii! Copii! Ia, mă rog! îi potoli doamna Deleanu, despărțind la timp pe Dănuț de pumnul și piciorul Olguței.

— Am să-ți arăt eu ție! gesticulă Olguța.

— Lasă, Olguța, nu vorbi c-un rău crescut, o împacă Monica, luând-o de braț.

Porniră înaintea, împreună cu doamna Deleanu... Dănuț le ajunsese din urmă.

— Voi... voi sunteți niște *fete!* le aruncă el cu glasul înecat de indignare.

— Nu-i adevărat! bătu din picior Olguța, răzbită de insultă.

— Nici nu mai încape vorba. Tu ești băiat, interveni domnul Deleanu. Singura noastră fetiță e Monica. Așa-i, Monica?

— Ba și eu! protestă Olguța... Da' nu-i dau voie lui – îl fulgeră cu degetul – să mă insulte!

— Numai foc îi duduia noastră, șopti moș Gheorghe, cu zâmbete-n mustăți și-n ochi, cătră omul care-ncărca geamandanele în căruță.

— Pace vouă! le porunci râzând domnul Deleanu. Cine merge cu mine în bihuncă?

— Eu! se pripi Dănuț.

— Ba eu! îl înlătură Olguța.

— Eu am spus întâi!

— Ce-are a face!

— Ba are!

— Nu vorbesc cu tine.

Între timp, doamna Deleanu se urcase în trăsură.

— Bine, da' cu mine nu vine nimeni?

— Eu, *tante* Alice, se oferi Monica.

— Atunci, voi haideti cu mine în bihuncă.

— El să meargă în trăsură, stăruii încruntat Olguța.

— Duduiță, îi șopti moș Gheorghe, hai cu moșu' pe capră.

Olguța se însenină... dar repede-și luă o figură de mucenică.

— Du-te cu bihunca! Mie nu-mi trebuie!... Lasă, lasă! se prefăcu ea că suspină, urcându-se pe capră, eu îs persecutată: știi eu!

Și smulgând biciul din teaca lui, șfichiuii caii.

— Stai binișor, duduia, că ne răstoarnă!

— Moș Gheorghe, zvâcni Olguța cu neastâmpăr între picioarele lui, mână cât poți... Să nu cumva să ne ajungă! Auzi, moș Gheorghe?

— Vă salut cu respect, coane Iorgule!

— Hei! ce mai faci, domnule Ștefle? Tot voinic?! Tot vesel?!

— Vă mulțumesc! Cu slujba... Mmdă!...

Neastâmpărul și mânia clocoteau în sufletul lui Dănuț, încălecat pe bihuncă; deopotrivă și-n copitele calului rămas pe loc, în urma trăsurii.

— Hai, papa, te rog... iute...

— Stai, frate, ce atâta grabă? Doar nu ești președinte la Casație!

— Să dea Dumnezeu s-ajungă! dori din adâncul inimii domnul Șteflea.

— Ai ajuns cu vreun proces pe-acolo?

— Chiar pân-acolo nu, se spovedi el modest... Numai la Curtea de apel, dă, ca omul!

— O mână de-ajutor?

— Dac-ați vrea! îndrăzni el.

— Ei! Om vorbi altădată.

Dănuț se muiașe: trăsura nu se mai vedea. Un nod amar i se urcă în gât, amintindu-și cum se urcase Olguța pe capră... Atâta obidă se abātu asupra lui, încât sub pleoapele închise închipuirea-i dădu buzna în trăsura, alături de mama lui: să poată plânge și să fie consolată... Locul era ocupat de Monica!... Dănuț dădu pînteni roților bihuncii.

Picioarele Monicăi nu ajungeau până la podeaua trăsurii; atârnav. Totuși, nu și le legăna.

Nici nu bătea cu vârful ghetelor sârguitor lustruite toaca, în geamandanul ei de pe scăunaș. Și mâinile Monicăi pluteau liniștite pe genunchii împreunați. Numai vârful degetelor se ridicau uneori... și iar se lăsau, și iar tresăreau răsfirându-se...

... Fiindcă de-a dreapta și de-a stânga drumului se legănav lanuri de culoarea soarelui, când luminate, când umbrite - fiindcă pe-alocuri s-alungau atâția maci, de parcă toate pozele Scufiței Roșii din cărțile de basme porniseră însuflețite, lăsând albe paginile, rumenind câmpiile...

„Ce bine-i stă în negru!” gândi doamna Deleanu. și îndată-și duse cu spaimă superstițioasă mâna la gură. Monica avea abia zece ani și purtase de trei ori haina de doliu, pe care copilăria ei o îmbrăcase acum pentru ultima oară, fiindcă de acum înainte nu mai avea pe nimeni...

Rochia neagră, pentru moartea bunicii, i-o făcuse doamna Deleanu...

— Monica, ce culoare îți place ție mai mult?

Ochii fetei priviră grav pe doamna Deleanu.

Prinzând privirea îndreptată asupra rochiței de doliu, își plecă genele negre pe ochii de miere brună. Obrajii i se împurpurară; lacrimi mari îi alunecară de-a lungul feței... Mănuțele ei strânseseră rochița ca pe o păpușă primejdută.

— Pui mic, pui mic, n-am vrut să te supăr!

Îi luă capul mâhnit pe genunchi, murmurându-i descântecul cu vorbe dulci, pentru durerile copiilor și-ale îndrăgostiților.

Câmpiile zvoneau de râsetele glasurilor mici. Lumina soarelui adânc se dăruia pământului.

— Iartă-mă tante Alice, n-am să mai fac!... Îmi place albastrul, șopti Monica, îmbrăcând cu-albastrul cerului unde era bunica blondul holdelor unde-ncepea vacanța.

— Nu mai tragi din lulea, moș Gheorghe?

— Duduița moșului, toate le știe!... clătină din cap moșneagul. Ba trag eu, când am vreme! Toate cu rânduiala lor.

— Da' acuma de ce nu tragi?

Moșneagul ridică din umeri. Cum să tragă? Palmele lui negre și bătătorite învăluiau, ocrotitoare, pumnișorii albi încleștați pe hături, ca două coji de nucă miezurile fragede.

— Da' cایی cine să-i mâie, duduița moșului?

— Cine?!... Eu.

— Bată-te norocul să te bată!

— N-ai *titiun*? îl cercetă Olguța, imitându-l.

— Cumpără moșu'!

— Moș Gheorghe, începu Olguța cu sfială, întorcând spre el coada ochilor negri ca două capete de rândunici ieșite din cuib, ți-am adus un *pac di titiun*... Vezi că m-am ținut de cuvânt, moș Gheorghe! Îl dojeni ea cu seriozitate.

De astă-vară făgăduise Olguța moșului un *pac di titiun*, și nu uitase! Pacul era o cutie de tablă, cu tutun de lux